សេចក្តីថ្លែងការណ៍ ស្តីពីការព្រួយបារម្ភចំពោះ
បរិយាកាសមុនអំឡុងពេលបោះឆ្នោតជាតិ អាណត្តិទី៥ ឆ្នាំ២០១៣

រាជធានីភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី១២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣

គណៈកម្មាធិការខុមហ្វ្រែល(COMFREL) គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម(CHRAC) គណៈកម្មាធិការនិកហ្វិច (NICFEC) សមាគមអាដហុក(ADHOC) មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា(CCHR) មជ្ឈមណ្ឌលអប់រំច្បាប់សម្រាប់សហគមន៍(CLEC) អង្គការប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្សក្នុងប្រតិបត្តិការ(DHRAC) សម្ព័ន្ធដើម្បីសុចរិតភាព និងគណនេយ្យភាពសង្គម(CISA) មជ្ឈមណ្ឌលកម្ពុជាដើម្បីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យ(CCIM) បណ្តាញយេនឌ័រ និងអភិវឌ្ឍន៍(GADNet) អង្គការយេនឌ័រ និងអភិវឌ្ឍន៍ដើម្បីកម្ពុជា (GADC) និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលផ្សេងទៀតដែលបាន និងកំពុងតាមដានការបោះឆ្នោតជាតិ អាណត្តិទី៥ ដែលនឹងប្រព្រឹត្តទៅនៅថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ខាងមុខនេះ មានការព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងចំពោះបរិយាកាសបំភិតបំភ័យ និងការរំលោភសិទ្ធិ បំពានទៅលើអ្នកនយោបាយ និងអ្នកតំណាងរាស្ត្រគណបក្សប្រឆាំងដែលបាន និងកំពុងកើតឡើងយ៉ាងគំហុកនៅក្នុងរយៈពេល៥ ខែ ដើមឆ្នាំ២០១៣ ជាពិសេសនៅក្នុង ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣ នេះ។

យោងតាមការសង្កេត តាមដាន ស្ថានភាពនយោបាយ និងរបាយការណ៍ស៊ើបអង្កេត បានកើតឡើងចាប់តាំងពីខែមករា ឆ្នាំ២០១៣ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ បើទោះបីគ្មានអំពើហឹង្សានយោបាយរហូតដល់របួស និងស្លាប់ធ្ងន់ធ្ងរ មានករណីគំរាមកំហែង បំភិតបំភ័យ និងការរំខានយាយីផ្នែកនយោបាយ បានកើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់ តាំងពីមូលដ្ឋានមកកំរិតថ្នាក់ជាតិ។ អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ជាពិសេសមេភូមិ មេឃុំមួយចំនួនបានគំរាមលើប្រជាពលរដ្ឋណាដែលខ្លួនយល់ថា មិនមាននិន្នាការគាំទ្រគណបក្សកាន់អំណាច យ៉ាងហោច១៣ករណី([1]) ក្រោមរូបភាពដូចជា ការហាមឃាត់ប្រជាពលរដ្ឋមិនឲ្យចូលរួមស្តាប់ការប្រជុំនានាដែលរៀបចំឡើងដោយគណបក្សមិនកាន់អំណាច រំខានដល់វេទិកានានាដែលរៀបចំឡើងដោយគណបក្សផ្សេងៗប្រាប់ថា «មិនត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យគណបក្សប្រឆាំងណាលើកស្លាកសញ្ញាគណបក្សនៅមុខផ្ទះរបស់ខ្លួននោះទេ»។ ក្នុងនោះដែរ មានការបំផ្លាញស្លាកគណបក្សនយោបាយ យ៉ាងហោចណាស់មាន៧ករណី ([2]) (គិតត្រឹមខែមករា ដល់ខែឧសភា) ដូចជានៅខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣ នៅស្រុកពួក និងស្រុកប្រាសាទបាគង ខេត្តសៀមរាប រីឯមាន៣ករណីទៀតត្រូវបានកើតឡើងនៅខេត្តតាកែវ ដែលស្លាកគណបក្សសង្គ្រោះជាតិត្រូវបានបំផ្លាញ។ ចំពោះបញ្ហាកើតឡើងទាំងអស់នេះ អង្គការសង្គមស៊ីវិលបានពិនិត្យឃើញថា មិនបានចាត់វិធានការផ្លូវច្បាប់ណាមួយឲ្យបានម៉ឺងម៉ាត់ ដើម្បីនាំយកអ្នកប្រព្រឹត្តទាំងនោះទៅផ្តន្ទាទោស ដាក់ពិន័យតាមច្បាប់ឡើយ។ អង្គការសង្គមស៊ីវិលសង្កេតឃើញថា អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានបានដើរតួនាទីមិនអព្យាក្រឹត្យក្នុងការចែកអំណោយរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ដូចជាសារុង និងសម្ភារៈដែលខុសនឹងច្បាប់បោះឆ្នោត ជាពិសេសក្នុងពេលឃោសនាបោះឆ្នោតអាចចាត់ទុកថា ជាការទិញសន្លឹកឆ្នោត។

អង្គការសង្គមស៊ីវិលយល់ឃើញថា បរិយាកាសបំភិតបំភ័យ និងការរំលោភសិទ្ធិនៅដំណាក់កាលមុនការបោះឆ្នោតជាតិនេះ នៅមិនទាន់មានការធានាឲ្យបានពេញលេញ សេរីភាពបញ្ចេញមតិ និងទីលានប្រកួតប្រជែងស្មើគ្នាទេ សម្រាប់ការប្រកួតប្រជែងការបោះឆ្នោត។ មានករណីគំរាមកំហែងផ្នែកនយោបាយទៅលើអ្នកនយោបាយ សកម្មជន

([1]) យោងតាមរបាយការណ៍របស់ខុមហ្វ្រែល និងសមាគមអាដហុក។

([2]) យោងតាមរបាយការណ៍របស់ខុមហ្វ្រែល។

គណបក្សមួយចំនួន ដូចជាករណីគំរាមប្ដឹងរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីទៅលើគណបក្សប្រឆាំង ដែលបង្អាប់លេខរៀងទី៤ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាថា «លេខ៤ នាំយួនចូលស្រុក» លោក គង់ គាំ និងករណី លោក សម រង្ស៊ី ស្ថិតនៅក្រៅប្រទេស ដោយសារជាប់ករណីព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងតុលាការ។ ក្រុមអង្គការសង្គមស៊ីវិលក៏មានការព្រួយបារម្ភផងដែរ ផលប៉ះពាល់ដល់ការបោះឆ្នោតរបស់ប្រជាពលរដ្ឋតាមឆន្ទៈដោយសេរី តាមរយៈការព្រមានរបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន អនុប្រធានគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ការបោះឆ្នោតគាំទ្រគណបក្សប្រឆាំង ដូចជាគណបក្សសង្គ្រោះជាតិជាដើមនោះគឺ នឹងបង្កឲ្យមានសង្គ្រាមផ្ទៃក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងសង្គ្រាមជាមួយប្រទេសជិតខាងកម្ពុជា ដែលជាការបោះឆ្នោតដើម្បីផ្ទេរពីសន្តិភាពទៅកាន់សង្គ្រាម។ មិនតែប៉ុណ្ណោះលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីបានលើកឡើងថា របបខ្មែរក្រហមអាចកើតឡើងម្តងទៀត ប្រសិនបើគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាចាញ់ឆ្នោត។ ព្រោះថាជាក់ស្តែង កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធ មន្ត្រីនគរបាល កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ កងរាជអាវុធហត្ថ រួមទាំងអង្គរក្សរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់មានសកម្មភាពមិនអព្យាក្រឹត្យ មិនគោរពតាមច្បាប់គណបក្សនយោបាយ និងច្បាប់បោះឆ្នោតដែលគាំទ្រគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា និងប្រឆាំងគណបក្សផ្សេងៗ។

ការថ្លែងរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីក្នុងការគាំទ្រឲ្យមានការធ្វើបាតុកម្មទ្រង់ទ្រាយធំ ការផ្សព្វផ្សាយទូរទស្សន៍រដ្ឋ និងឯកជនយ៉ាងខ្លាំង ដែលអាចបង្កើតកំហឹងនៅទូទាំងប្រទេសប្រឆាំងនឹងលោក កឹម សុខា[3] ដែលជាប្រធានស្តីទីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ និងបានបង្កើតបរិយាកាសអសន្តិសុខដល់មេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំងនេះ។ ជាក់ស្តែង ថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣ មានហ្វូងមនុស្សបានឃាត់ឡាន និងលោក កឹម សុខា ក្នុងរឿងបន្តទៀត។

ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទូរទស្សន៍ ស៊ីធីអិន (CTN), ទូរទស្សន៍ជាតិកម្ពុជា (TVK), បាយ័ន (Bayon), និងវិទ្យុ FM105 ក្នុងអំឡុងខែមករា ដល់កុម្ភៈ ២០១៣ រកឃើញថា ទូរទស្សន៍បានផ្សព្វផ្សាយមិនសមធម៌ និងលំអៀងយ៉ាងខ្លាំងទៅរក ឬគាំទ្រមេដឹកនាំគណបក្សកាន់អំណាច ហើយប្រឆាំងមេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំង[4]។ ការបញ្ចេញឈ្មោះ និងមតិលោកអនុប្រធានគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ហ៊ុន សែន ត្រូវបានទូរទស្សន៍ និងវិទ្យុផ្សាយរហូតដល់ជាង ៤,០០០ដង ប៉ុន្តែមេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំងទាំងពីរនាក់ លោក សម រង្ស៊ី និងលោកកឹម សុខាត្រូវបានផ្សាយភាគច្រើនតាមវិទ្យុ FM105 បានតែ១២០០ដង ចំណែកមេដឹកនាំគណបក្សហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិច លោក ញឹក ប៊ុនឆៃ ប្រមាណ១៧០ដងប៉ុណ្ណោះ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ការដកសមាជិកភាព និងបង្អាក់ប្រាក់ខែតំណាងរាស្ត្ររបស់គណបក្សនយោបាយ ដោយឡែកគណបក្សប្រឆាំង ដែលបង្កើតការបកស្រាយច្បាប់ និងការអនុវត្តន៍រដ្ឋធម្មនុញ្ញ[5]ក្នុងកំរិតបដិវាទធ្ងន់ធ្ងរ។ ជាពិសេស ការពិភាក្សា និងអនុម័តច្បាប់ស្តីពី «ការប្រឆាំងការមិនទទួលស្គាល់ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងរយៈកាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ» បានធ្វើឡើងដោយប្រញាប់ប្រញាល់ដែលគ្មានការចូលរួមពិភាក្សា និងដើម្បីបំរើផលប្រយោជន៍នយោបាយក្នុងន័យឆ្លើយតបមតិរបស់លោក កឹម សុខា ទាក់ទិនការបកស្រាយគុកទួលស្លែង និងឧក្រិដ្ឋកម្មខ្មែរក្រហម។ ការដឹកនាំស្ថាប័នធំៗរបស់រដ្ឋទាំងមូល គឺស្ថិតនៅក្រោមគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាតែមួយដែលអវត្តមានដំណើរការប្រជាធិបតេយ្យពហុបក្សក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោតនេះ។

---

(3) ការទាមទារឲ្យលោកកឹម សុខា សុំទោសចំពោះពាក្យសំដីនិយាយមិនត្រឹមត្រូវ ទាក់ទិនគុកទួលស្លែងរបស់របបខ្មែរក្រហម។

(4) តាមរបាយការណ៍ខុមហ្វ្រែលទៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។

(5) មាត្រា៩៥ ក្នុងករណីមានសមាជិក...ឬប្រាសចាកសមាជិកភាពដែលកើតឡើង៦ខែ យ៉ាងតិច មុនចប់នីតិកាល ត្រូវចាត់ការជ្រើសតាំងជំនួសសមាជិកនោះ តាមល័ក្ខខ័ណ្ឌក្នុងបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងរដ្ឋសភា និងក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត។
មាត្រា៧៦: រដ្ឋសភាមានសមាជិកជាតំណាងរាស្ត្រយ៉ាងតិច១២០រូប។
មាត្រា៥១: ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាអនុវត្តនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស។
មាត្រា៧៧: តំណាងរាស្ត្រ អាណត្តិអាជ្ញាបញ្ជាទាំងឡាយត្រូវទុកជាមោឃៈ។

ស្ថានភាពខាងលើគ្មានភាពយុត្តិធម៌ក្នុងការបោះឆ្នោត ជាមួយការមិនទាន់ដោះស្រាយជាក់លាក់ ដើម្បីធានាសិទ្ធិអ្នកបោះឆ្នោតជាង១លាននាក់ (ខុស ឬបាត់ឈ្មោះ) និងការមិនជឿទុកចិត្តលើសមាសភាពគណៈកម្មាធិការជាតិ/គណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់នាំមកនូវការបាត់បង់កិត្យានុភាពទាំងមូលនៃការបោះឆ្នោត។

ដើម្បីឲ្យការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រអាណត្តិទី៥ នាពេលខាងមុខនេះ ប្រព្រឹត្តទៅប្រកបដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ អង្គការសង្គមស៊ីវិល សូមអំពាវនាវរដ្ឋាភិបាល អាជ្ញាធរ និងកងកំលាំងប្រដាប់អាវុធ រក្សាតួនាទីអព្យាក្រឹត្យ ដើម្បីធានាបរិយាកាសបញ្ចេញមតិដោយគ្មានការភ័យខ្លាចមុនអំឡុងពេលបោះឆ្នោតនេះ និងការត្រៀមទីលានប្រកួតប្រជែងមួយស្មើភាពគ្នា។ រដ្ឋសភា និងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាត្រូវផ្តល់សមាជិកភាពដល់អ្នកតំណាងរាស្ត្រដែលបញ្ឈប់ទាំងអស់ដើម្បីស្តារស្ថានភាពដំណើរការលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស។ គ.ជ.ប គួរអនុវត្តអនុសាសន៍របស់អង្គការសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតដូចជាខុមហ្វ្រែល និងនិកហ្វិច ទាក់ទិនបញ្ជីបោះឆ្នោត និងសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងតម្លាភាពក្នុងការជ្រើសរើសសមាជិកនៃគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ពិសេសនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត។

<u>ព័ត៌មានបន្ថែមរបស់តំណាងអង្គការគាំទ្រសេចក្តីថ្លែងការណ៍</u>

1.	លោក **គល់ បញ្ញា**	នាយកប្រតិបត្តិ ខុមហ្វ្រែល(COMFREL)	Tel: 012 942 017
2.	លោក **សុក សំអឿន**	ប្រធានសំរបសំរួលគណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម (CHRAC)	Tel: 012 901 199
3.	លោក **នី ចរិយា**	ប្រធានផ្នែកស៊ើបអង្កេតសមាគមអាដហុក (ADHOC)	Tel: 011 274 959
4.	លោក **ហង្ស ពុទ្ធា**	នាយកប្រតិបត្តិ និកហ្វិច(NICFEC)	Tel: 012 959 666
5.	លោក **អ៊ូ វីរៈ**	ប្រធានមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (CCHR)	Tel: 012 404 051
6.	លោក **យ៉ង់ គិមអេង**	អនុប្រធានសម្ព័ន្ធដើម្បីសុចរិតភាព និងគណនេយ្យភាពសង្គម(CISA)	Tel: 016 828 211
7.	លោក **គាន ពន្លក**	នាយកស្តីទីអង្គការប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្សក្នុងប្រតិបត្តិការ(DHRAC)	Tel: 012 551 466
8.	លោក **យ៉េង វីរៈ**	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការCLEC	Tel: 012 801235
9.	លោក **ប៉ា ងួនទៀង**	នាយកប្រតិបត្តិមជ្ឈមណ្ឌលកម្ពុជា ដើម្បីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យ(CCIM)	
10.	អ្នកស្រី **រស់ សុភាព**	នាយិកាប្រតិបត្តិអង្គការGAD/C, GAD NET	